

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΤΜΗΜΑ Ι

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 16 Ιανουαρίου 2018, με την ακόλουθη σύνθεση: Σωτηρία Ντούνη, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Τμήματος, Μαρία Αθανασοπούλου και Ειρήνη Κατσικέρη, Σύμβουλοι, Χρυσούλα Μιχαλάκη και Κωνσταντίνος Δήμου, Πάρεδροι (με συμβουλευτική ψήφο).

Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας: Παρέστη ο Αντεπίτροπος της Επικρατείας Ευάγγελος Καραθανασόπουλος, ως νόμιμος αναπληρωτής της Γενικής Επιτρόπου της Επικρατείας, η οποία είχε κώλυμα.

Γραμματέας: Πελαγία Κρητικού, Γραμματέας του Ι Τμήματος.

Για να δικάσει την από 20.2.2014 (Α.Β.Δ. .../25.2.2014) έφεση:

Της ... του ..., πολιτικού συνταξιούχου, κατοίκου ... (οδός ...), με Α.Φ.Μ. ..., που παραστάθηκε μετά του πληρεξουσίου δικηγόρου της ... (Α.Μ./Δ.Σ....).

Κατά του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπείται νόμιμα από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε διά του Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Κωνσταντίνου Παπαγεωργίου.

Με την έφεση, η εκκαλούσα κατ' εκτίμηση του δικογράφου ζητείται η ακύρωση της ...21.10.2013 Πράξης του Α' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, κατά το μέρος που με αυτήν επικυρώθηκε ο σε βάρος της καταλογισμός στο ποσό των 15.000 ευρώ.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε, το Δικαστήριο άκουσε:

Τον πληρεξούσιο δικηγόρο της εκκαλούσας, ο οποίος ζήτησε την παραδοχή της έφεσης.

Τον εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου, ο οποίος ζήτησε την απόρριψη της έφεσης. Και

Τον Αντεπίτροπο της Επικρατείας, ο οποίος επίσης πρότεινε την απόρριψη αυτής.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα αυτού, με την παρουσία όλων των ανωτέρω μελών του και της Γραμματέως του.

Άκουσε την εισήγηση του Παρέδρου Κωνσταντίνου Δήμου. Και

Αφού μελέτησε τη δικογραφία

Σκέφθηκε κατά το νόμο και

Αποφάσισε τα ακόλουθα:

I. Με την υπό κρίση έφεση, για την άσκηση της οποίας καταβλήθηκε το νόμιμο παράβολο (βλ. το Σειράς ... διπλότυπο εισπραξης της Δ.Ο.Υ. ...) και όπως οι λόγοι αυτής αναπτύσσονται με το από 16.1.2018 νομίμως κατατεθέν υπόμνημα, ζητείται η ακύρωση της .../21.10.2013 Πράξης του Α' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, κατά το μέρος που με αυτήν απορρίφθηκε ένσταση

της ήδη εκκαλούσας, πολιτικής συνταξιούχου του Δημοσίου, κατά της .../8.1.2013 πράξης του Υπουργού Οικονομικών με την οποία καταλογίσθηκε σε βάρος της το ποσό των 29.872,37 ευρώ, για αχρεωστήτως ληφθείσες συντάξεις από 5.3.2010 έως 31.12.2012, και επικυρώθηκε ο σε βάρος της γενόμενος καταλογισμός ποσού 15.000 ευρώ. Η έφεση αυτή, η οποία έχει ασκηθεί νομοτύπως και εμπροθέσμως, είναι τυπικά δεκτή και πρέπει επομένως, να ερευνηθεί περαιτέρω ως προς τη νομική και ουσιαστική βασιμότητα των λόγων της.

II. Κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου τούτου, η αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθεισών συντάξεων, σε κάθε περίπτωση, συνιστά διοικητικό μέτρο επέμβασης στην «περιουσία», συνταξιούχου όταν αυτός εισέπραξε τις συντάξεις αυτές κατ' εφαρμογή απόφασης του αρμοδίου συνταξιοδοτικού οργάνου, η οποία του δημιούργησε την εύλογη πεποίθηση ότι απολαύει νομίμως το εισπραχθέν ποσό (πρβλ. απόφ. της 19.4.2007 «Vihlo Eskelinen κλπ. κατά Φιλανδίας» Νο 63235/00, σκ. 94 επ., απόφ. της 8.4.2010 «Menshakona κατά Ουκρανίας» Νο 377/02, σκ. 64-65 και εκεί παρατεθείσα νομολογία, απόφ. της 7.5.2013 «I. Κουφάκη κατά Ελλάδας», «ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδας» Νο 57665/12, 57657/12, σκ. 32 επ.). Ειδικότερα, όπως γίνεται παγίως δεκτό από το Δικαστήριο τούτο (Ε.Σ. 1246/2014, 4324, 1980/2013, 1385/2012, 1680/2009, 2438/2008, 1114/2007, 1453/2006, 1428/2005, πρβλ Ε.Σ. 4207, 4195/2015, 3710/2014), στις περιπτώσεις που έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως ποσά συντάξεων, η αρχή της νομιμότητας επιβάλλει τη διόρθωση σφαλμάτων που έχουν προκληθεί ακόμα και από αμέλεια των

διοικητικών οργάνων (πρβλ. απόφ. ΕΔΔΑ της 15.9.2009 «Moskal κατά Πολωνίας», σκ. 73, της 20.10.2011, «Rysonskyu κατά Ουκρανίας» σκ. 71, της 2.12.2014, «Romannkevič κατά Λιθουανίας» σκ. 36-38), πλην όμως, ενόψει των επιταγών της χρηστής και εύρυθμης διοίκησης, πρέπει να συνεκτιμώνται κατά τη διορθωτική αυτή επέμβαση οι εκάστοτε ιδιαίτερες συνθήκες υπό τις οποίες τελεί ο αχρεωστήτως λαβών συνταξιούχος. Υπό το πρίσμα αυτό, κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου τούτου (Ε.Σ. 1246/2014, 3465, 3458/2014, 1214/07 και εκεί παρατεθείσα νομολογία), στις περιπτώσεις που έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως αποδοχές, η αναζήτηση και επιστροφή αυτών αντίκειται στις αρχές της εύρυθμης και χρηστής διοίκησης, όταν: α) κρίνεται, κατόπιν εκτίμησης των συγκεκριμένων σε κάθε περίπτωση συνθηκών και της επί μακρόν χρόνο συμπεριφοράς των αρμοδίων κρατικών οργάνων, ότι δημιουργήθηκε, σε εκείνον που εισέπραξε τα ανωτέρω ποσά, σταθερή και δικαιολογημένη πεποίθηση ότι ήταν δικαιούχος αυτών και, συνεπώς, τα εισέπραξε καλοπίστως (πρβ. και απόφ. ΕΔΔΑ, ό.π., Moskal, σκ. 72, της 5.1.2000 «Beyeler κατά Ιταλίας», σκ. 119 έως 122) και β) προκύπτει, από την εκτίμηση των στοιχείων της προσωπικής, οικογενειακής και περιουσιακής κατάστασης εκείνου που εισέπραξε τα ποσά αυτά, ότι η αναζήτηση, μετά παρέλευση μακρού χρόνου και η απόδοση των οφειλομένων θα δημιουργήσει στον ίδιο ή την οικογένεια του, σοβαρές και απρόβλεπτες οικονομικές δυσχέρειες, οι οποίες θα έχουν άμεση δυσμενή επίδραση στα μέσα διαβίωσής του, η οποία παρίσταται δυσανάλογη σε σχέση με τον επιδιωκόμενο από την παρακράτηση σκοπό (πρβ. απόφ. ΕΔΔΑ, ό.π. Moskal, σκ. 74, 76). Η τελευταία

αυτή προϋπόθεση (οικονομική αδυναμία) πρέπει να συντρέχει κατά το χρόνο παροχής της αιτούμενης με το αρχικώς ασκηθέν ένδικο βοήθημα έννομης προστασίας, απαιτείται, δε, αμφότεροι οι ανωτέρω όροι (καλοπιστία και οικονομική αδυναμία) να συντρέχουν σωρευτικώς και δεν αρκεί η συνδρομή ενός εξ αυτών για την άρση του επιβαλλόμενου μέτρου επιστροφής (Ε.Σ. 1680/2009, 458/2002), καθόσον, όπως, προεκτέθηκε, πλην της καλόπιστης είσπραξης, πρέπει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση να αποδεικνύεται η πραγματική διατάραξη της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ του επιδιωκόμενου με την επιστροφή των αχρεωστήτως ληφθέντων σκοπού γενικού συμφέροντος και των περιουσιακών δικαιωμάτων του υπαλλήλου (πρβλ. Ε.Σ. 3710/2014, όπου και μειοψηφία, 2508/2010, κ.α. απόφ. ΕΔΔΑ, ό.π., Moskal, σκ. 74).

III. Στην υπό κρίση υπόθεση, από το σύνολο των στοιχείων της δικογραφίας εκτιμώμενα το καθένα χωριστά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, προκύπτουν τα ακόλουθα: Με την .../21.1.2010 πράξη του Διευθυντή της 42ης Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (εφεξής Γ.Λ.Κ.) κανονίστηκε στην εκκαλούσα μηνιαία σύνταξη, με βάση τις αποδοχές της Γενικής Διευθύντριας Υπουργείου, πληρωτέα από 5.3.2010. Εν τω μεταξύ με τις .. και ../2009 αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, ακυρώθηκε το .../2005 απόφαση - πρακτικό του Ειδικού Υπηρεσιακού Συμβουλίου του άρθρου 29 παρ. 3 του ν. 2190/1994, με το οποίο είχε επιλεγεί μεταξύ άλλων, η εκκαλούσα ως προϊσταμένη της Γενικής Διεύθυνσης ... της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αθηνών Πειραιώς/Νομαρχία Αθηνών (ήδη Περιφέρειας Αττικής) και κατά τη σε εκτέλεση αυτών νέα διαδικασία επιλογής (σχετικό το

../15.10.2010 πρακτικό του Ειδικού Υπηρεσιακού Συμβουλίου), η εκκαλούσα παραλείφθηκε από την επιλογή της σε θέση Προϊσταμένης Γενικής Διεύθυνσης. Ακολούθως, με την ../1.8.2012 μεταγενέστερη πράξη της ίδιας Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ., τροποποιήθηκε η ως άνω ../2010 πράξη κανονισμού σύνταξης και μειώθηκε αναδρομικά από 5.3.2010 η σύνταξη αυτής, υπολογισθείσα πλέον βάσει των αποδοχών της Προϊσταμένης Διεύθυνσης. Περαιτέρω, με την ../8.1.2013 πράξη του Υπουργού Οικονομικών η τελευταία καταλογίσθηκε με το ποσό των 29.872,37 ευρώ, που αντιστοιχεί σε ποσά διαφορά συντάξεων που έλαβε αχρεωστήτως, κατά το χρονικό διάστημα από 5.3.2010 έως 31.12.2012, λόγω της κατά τα ανωτέρω αναδρομικής μείωσης της σύνταξής της. Κατά της καταλογιστικής αυτής πράξης, κατόπιν υποβολής σχετικής ενστάσεως, εκδόθηκε η ήδη προσβαλλόμενη με την επίδικη έφεση πράξη του Α΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου με την οποία αφού κρίθηκε ότι νόμιμος παρίσταται ο καταλογισμός της εκκαλούσας και ακολούθως έγινε δεκτό ότι συνέτρεχε στο πρόσωπο αυτής η απαιτούμενη για την εφαρμογή των αρχών της χρηστής και εύρυθμης διοίκησης καλοπιστία και οικονομική αδυναμία επιστροφής του συνόλου του καταλογισθέντος σε βάρος της ποσού και περιορίσθηκε τούτο στο ποσό των 15.000 ευρώ.

IV. Ήδη, με την υπό κρίση έφεσή της η εκκαλούσα στρέφεται κατά της ως άνω πράξης του Κλιμακίου και ζητεί την ακύρωση αυτής, κατά το μέρος που απέρριψε εν μέρει την προαναφερθείσα ένστασή της κατά της .../8.1.2013 πράξη του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και επικύρωσε τον

γενόμενο με αυτή καταλογισμό ποσού 15.000,00 ευρώ. Ειδικότερα, η εκκαλούσα προβάλλει ότι το Κλιμάκιο έσφαλε κατά την κρίση του περί εφαρμογής των αρχών της χρηστής και εύρυθμης Διοίκησης, καθώς συντρέχουν εν προκειμένω οι προϋποθέσεις για την πλήρη απομείωση του καταλογισθέντος σε βάρος της ποσού, κατ' εφαρμογή της αρχών αυτών. Και τούτο, διότι, παρά την αναγνώριση από το Κλιμάκιο της καλόπιστης είσπραξης των σχετικών ποσών, δεν εκτιμήθηκαν ορθώς τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία, από τα οποία προκύπτει ότι η οικονομική κατάστασή της είναι δυσχερής και το σύνολο των ληφθέντων ποσών δαπανήθηκαν εξολοκλήρου για τη διαβίωση αυτής και της οικογένειάς της, με συνέπεια να της είναι αδύνατη η εξόφληση του συνόλου του καταλογισθέντος ποσού, ήτοι και των 15.000,00 ευρώ στα οποία αυτό απομειώθηκε με την προσβαλλόμενη πράξη. Προς επίρρωση του ισχυρισμού της αυτής επικαλείται εκ νέου τα ήδη προσκομισθέντα με την ένστασή της έγγραφα και συγκεκριμένα **τα εξής**: 1) το από 28.5.2008 διαζευκτήριο της ..., από το οποίο προκύπτει ότι ο γάμος της με τον ... έχει λυθεί, 2) εκκαθαριστικά σημειώματα φόρου εισοδήματος των οικονομικών ετών 2011 και 2012 της .. και .. Δ.Ο.Υ. Αθηνών φορολογικού έτους 2016 του ... Δ.Ο.Υ. Αθηνών, από τα οποία προκύπτει ότι το συνολικό ετήσιο εισόδημά της (από μισθωτές υπηρεσίες και ακίνητα) ανήλθε, αντίστοιχα, σε 62.673,55, 83.770,04 και 41.616,24 ευρώ, 3) την από 13.3.2013 βεβαίωση του ... Πανεπιστημίου ....., από την οποία προκύπτει ότι η κόρη της ... είναι φοιτήτρια ... στο 3^ο έτος σπουδών και ότι καταβάλλει δίδακτρα που ανέρχονται ετησίως στο ποσό των 6.500 ευρώ, 4) βεβαιώσεις των Τραπεζών

..., από τις οποίες προκύπτει ότι καταβάλλει μηνιαίως για την εξυπηρέτηση δανείων/πιστωτικών καρτών/ασφαλιστρών περίπου 1.450 ευρώ, 5) τις εκδοθείσες σε βάρος της υπ' αριθμ. .../2009 και .../2010 διαταγές πληρωμής του Μονομελούς Πρωτοδικείου ..., με τις οποίες καλείται να καταβάλει (εις ολόκληρο με τον τέως σύζυγό της) τα ποσά των 50.104,13 και 58.746,06 ευρώ, αντίστοιχα, για την εξόφληση ληξιπρόθεσμων δανείων που λήφθηκαν από τον τέως σύζυγό της με δική της εγγύηση, 6) την υπ' αριθμ. ... επαναληπτική περίληψη από την με αριθμό .../18/12/2009 έκθεση αναγκαστικής κατάσχεσης, από την οποία προκύπτει η έκθεση σε αναγκαστικό πλειστηριασμό ακινήτου της στη ... (διαμέρισμα ... ορόφου επιφανείας ... τ.μ.), 7) την ...1.8.2013 ιατρική βεβαίωση – γνωμάτευση του ..., από την οποία προκύπτει ότι πάσχει από στηθάγχη και ότι λαμβάνει σχετική φαρμακευτική αγωγή, 8) ενημερωτικό σημείωμα συντάξεων του Γ.Α.Κ. των μηνών Ιουλίου, Αυγούστου και Σεπτεμβρίου 2013, βάσει του οποίου η (κύρια) σύνταξή της ανέρχεται πλέον σε περίπου 950 ευρώ και 9) την από 4.9.2013 αίτησή της προς τη Δ.Ο.Υ. ..., με αντικείμενο τη ρύθμιση ληξιπρόθεσμων οφειλών της ύψους 29.040,29 ευρώ (πλέον προσαυξήσεων ύψους 6.851,87 ευρώ), για την εξυπηρέτηση των οποίων καταβάλλει μηνιαίως το ποσό των 780,26 ευρώ. Σημειώνεται πως στην αίτηση αυτή η ενισταμένη προσδιορίζει το μηνιαίο καθαρό εισόδημά της σε 4.230 ευρώ και τις πάγιες μηνιαίες υποχρεώσεις της στο ποσό των 1.400 ευρώ.

V. Με τα δεδομένα αυτά και σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στις νομικές σκέψεις που προηγήθηκαν το Τμήμα κρίνει κατά πλειοψηφία ότι ορθώς απεφάνθη το Κλιμάκιο με την προσβαλλόμενη πράξη του περιορίζοντας

το καταλογισθέν ποσό σε 15.000 ευρώ. Και τούτο καθόσον το ποσό αυτό ενόψει των ετήσιων εισοδημάτων της και των λοιπών οικονομικών υποχρεώσεών της η εκκαλούσα δύναται ευχερώς κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας να καταβάλλει και μάλιστα σε δόσεις χωρίς να υποστεί άμεση δυσμενή επίδραση στα μέσα διαβίωσής της. Το προσκομιζόμενο, δε μεταγενέστερο της προσβαλλόμενης αντίγραφο εκκαθαριστικού σημειώματος φόρου εισοδήματος φορολογικού έτους 2016, από το οποίο προκύπτει μείωση των ετήσιων εισοδημάτων της δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη ... στην παρούσα δίκη αλλά και σε κάθε περίπτωση δεν εμφανίζει την πραγματική της οικονομική κατάσταση αφού δεν εμφανίζει τις λοιπές τρέχουσες οικονομικές υποχρεώσεις της. Κατά συνέπεια ο σχετικός λόγος πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος. Αλυσιτελώς, δε η εκκαλούσα επικαλείται τη μεταγενέστερη της προσβαλλόμενης εκδοθείσα .../2014 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, με την οποία ακυρώθηκε, κατόπιν σχετικής αίτησής της, και η .../15.10.2010 απόφαση του Ειδικού Υπηρεσιακού Συμβουλίου, ως προς την επιλογή Προϊσταμένου της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικής Ανάπτυξης, διότι δεν ασκεί επιρροή στην ανωτέρω κρίση, ως μη επιφέρουσα μεταβολή των συνταξιοδοτικών δεδομένων της (υπηρεσιακή ιδιότητα με την οποία απομακρύνθηκε από την υπηρεσία της) επί των οποίων στηρίχθηκε η .../2010 της τροποποιητική πράξη κανονισμού σύνταξης και ακολούθως η προσβαλλόμενη καταλογιστική πράξη. Μειοψήφησε η Πρόεδρος του Τμήματος Σωτηρία Ντούνη, που ανέπτυξε την ακόλουθη γνώμη, στην οποία προσχώρησε και η Πάρεδρος με συμβουλευτική ψήφο Χρυσούλα Μιχαλάκη: Κατ' εκτίμηση των ιδιαίτερων συνθηκών της

συγκεκριμένης υπόθεσης, όπου ο επίδικος καταλογισμός οφείλεται στην μετά από πενταετία ακύρωση της απόφασης προαγωγής της (με την αντίστοιχη μεταβολή της υπηρεσιακής κατάστασής της και συνακόλουθα τον υποβιβασμό της) και στη συνεπεία αυτής μεταβολή των συνταξιοδοτικών της δεδομένων, η εν γένει οικογενειακή και οικονομική της κατάσταση, ούσα διαζευγμένη και επιφορτισμένη τόσο με τις αυξημένες δαπάνες σπουδών της κόρης της όσο και με τα χρέη των ληξιπρόθεσμων δανείων του τέως συζύγου της, δικαιολογεί εν προκειμένω την άρση του επίδικου καταλογισμού στο σύνολό του. Η γνώμη όμως αυτή δεν εκράτησε. Περαιτέρω, η Πάρεδρος Χρυσούλα Μιχαλάκη διατύπωσε την ειδικότερη γνώμη ότι, ενόψει της υποχρέωσης του νομοθέτη να εξασφαλίζει τη δυνατότητα αποτελεσματικής έννομης προστασίας έναντι των εκτελεστών πράξεων των διοικητικών αρχών, και, σε συνδυασμό με την περιοριστική εξουσία του Κλιμακίου κατά την εξέταση των οικονομικών συνεπειών σε περιπτώσεις αχρεωστήτως ληφθέντων ποσών συντάξεων και του δικαστηρίου κατά τη διεξαγωγή της δίκης επί εφέσεως κατά των πράξεων αυτών του Κλιμακίου, το δικαστήριο, επιλαμβανόμενο επί των υποθέσεων αυτών, οφείλει, στην ειδικότερη περίπτωση που νόμιμο έρεισμα της καταλογιστικής πράξης, συνιστά πράξη της συνταξιοδοτικής διοίκησης και δη πράξη κανονισμού σύνταξης, να αναμείνει την έκβαση της υπόθεσης επί της νομιμότητας συνταξιοδοτικής πράξης, ήτοι της γενεσιουργού αιτίας της καταλογιστικής πράξης.

VI. Κατ'ακολουθίαν των ανωτέρω, η ένδικη έφεση πρέπει να απορριφθεί και να καταπέσει το κατατεθέν από την εκκαλούσα παράβολο υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου (άρθρο 73 παρ. 4 του ν. 4129/2013).

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την έφεση. Και

Διατάσσει την κατάπτωση του κατατεθέντος παραβόλου υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα στις 26 Ιουνίου 2018.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΣΩΤΗΡΙΑ ΝΤΟΥΝΗ

Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΠΑΡΕΔΡΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΗΜΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΠΕΛΑΓΙΑ ΚΡΗΤΙΚΟΥ

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του την 1^η Οκτωβρίου 2019.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΣΩΤΗΡΙΑ ΝΤΟΥΝΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΠΕΛΑΓΙΑ ΚΡΗΤΙΚΟΥ